

**AZ I. ÜTEM KERETÉBEN,
2018–2023 KÖZÖTT MEGVALÓSULÓ
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI ALPROGRAMOK
RÉSZLETES VÉGREHAJTÁSI PROGRAMTERVE**

**BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
MAGYAR ÓSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT
(BTK MÖT)**

2018

ADATLAP
az Árpád-ház Program 2018-2023. évi részletes végrehajtási tervéhez
(projektindító helyzetértékeléssel)

A projekt címe: Solt-Tételhegy: hatalmi központ (kódja: Árpád-ház_II.2.)

Megvalósító intézmény: MTA BTK TTI MŐT

Projektfelelős: Szentpéteri József

A projekt teljes megvalósításának ütemezése: 2018-tól 2023-ig

1.1. A projekt célja, megvalósítási tartalma, végeredményének pontos meghatározása:

A Duna árteréből kiemelkedő Tételhegy már a bronzkor végén sáncokkal erősített hely, amelyet még az Árpád-korban is megújítottak. Fejér vármegye solti székének központja; a környék honfoglalás és kora Árpád-kori lelőhelyeinek értelmezése felveti annak a lehetőségét, hogy a 10. század közepén itt lehet lokalizálni a fejedelmi székhelyet. E munkahipotézis keretében komplex településkutatást végzünk, melynek egyes elemei: honfoglalás kori temető, Árpád-kori telep, ispáni vár és templom feltárása.

1.2. A projekt összesített forrásigénye: 35 000 000 Ft

Általános megjegyzések:

A projekt zökkenőmentes megvalósítása érdekében olyan előkészítő intézkedések történtek, melyek a teljes futamidőre szervezeti, infrastrukturális és személyi kérdéseket is érintenek:

Együttműködési szerződés kötése az MTA BTK és a Kecskeméti Katona József Múzeum között (2018. július 25-én).

Bérleti szerződés kötése az ásatáson közreműködő egyetemi hallgatók elszállásolására, valamint a feltárások során előkerülő leletanyag átmeneti raktározására (2018. július 1-jétől).

Egyeztetés az **ELTE BTK Régészettudományi Intézet (vezető tanár: Mordovin Maxim)**, valamint a **PPKE BTK Régészettudományi Intézet (vezető tanár: Takács Miklós)** hallgatóinak részvételével történő rendszeres **tanácsadások** érdekében.

2.1. A projekt 2018. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Interdiszciplináris kutatások részeként szisztematikus *terepbejárás* a Tételhegy teljes területén, magyar honfoglalás kori *temető* hitelesítése és feltárásának megkezdése a Varga-tanya mellett; a Templomdombon korábban feltárt gótikus *templom* román kori előzményének feltárásának megkezdése, a Várdombon lokalizált ispáni *vár* feltárásának folytatása. A Tételhegy Árpád-kori *településeinek* régészeti kutatása.

2.2. A projekt 2018. évi részforrás igénye: 6 000 000 Ft

Megjegyzések: a korábbi évek dokumentációinak naprakésszé tétele, a feltárási engedélyek beszerzése, valamint az őszi tanásatás megszervezése után két lelőhelyen hitelesítő ásatást és szisztematikus műszeres leletfelderítést végeztünk a Tételhegyen (Fangmeier-telek, Vargatanya), valamint az egykori Csete-telken 1907-ben előkerült magyar honfoglalás kori gazdag női temetkezés helyének azonosítására tettünk kísérletet, melyekkel előkészítettük a következő évtől (tavaszi – őszi ütemezéssel) rendszeressé váló ásatásokat.

3.1. A projekt 2019. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Interdiszciplináris kutatások részeként *terepbejárás* folytatása a Tételhegy környékén, magyar honfoglalás kori *temető* feltárásának; valamint a Templomdombon korábban feltárt gótikus *templom* román kori előzményének és a Várdombon lokalizált ispáni *vár* feltárásának folytatása. A Tételhegy Árpád-kori *településeinek* régészeti kutatása.

3.2. A projekt 2019. évi részforrás igénye: 6 000 000 Ft

4.1. A projekt 2020. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Interdiszciplináris kutatások részeként *terepbejárás* a Tételhegy környékén, a Várdombon lokalizált ispáni *vár* feltárásának folytatása, valamint a Tételhegyet körülölelő *erődítményrendszer* szisztematikus kutatásának elkezdése. A Tételhegy Árpád-kori *településeinek* régészeti kutatása. A részeredményekről *publikációk* írása.

4.2. A projekt 2020. évi részforrás igénye: 6 000 000 Ft

5.1. A projekt 2021. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Interdiszciplináris kutatások részeként *terepbejárás* a Tételhegy környékén, a Várdombon lokalizált ispáni *vár* feltárásának, valamint a Tételhegyet körülölelő *erődítményrendszer* szisztematikus kutatásának folytatása. A Tételhegy Árpád-kori *településeinek* régészeti kutatása. A részeredményekről *publikációk* írása.

5.2. A projekt 2021. évi részforrás igénye: 6 000 000 Ft

6.1. A projekt 2022. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Interdiszciplináris kutatások részeként a Várdombon lokalizált ispáni vár feltárásának, valamint a Tételhegyet körülölelő *erődítményrendszer* szisztematikus kutatásának folytatása. A Tételhegy Árpád-kori *településeinek* régészeti kutatása. A részeredményekről *publikációk* írása.

6.2. A projekt 2022. évi részforrás igénye: 6 000 000 Ft

7.1. A projekt 2023. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

A projekt összegzéséhez szükséges *kutatások* befejezése; az eredmények alapján tudományos *ülésszak* rendezése, valamint az ott elhangzó előadások szerkesztett változatai alapján magyar nyelvű *tanulmánykötet* készítése.

7.2. A projekt 2023. évi részforrás igénye: 5 000 000 Ft

Mindezek alapján kijelenthetem, hogy az eredeti tervben vállalt projektelemek a futamidő végéig teljesíthetők.

Budapest, 2018. július 1.

Szentpéteri József
témavezető

ADATLAP
az Árpád-ház Program 2018-2023. évi részletes végrehajtási tervéhez
(projektindító helyzetértékeléssel)

A projekt címe: e-ÁRPÁD (a Kárpát-medence Árpád-kori internetes adatbázisa) és a középkori Magyarország digitális atlasza

Megvalósító intézmény: MTA BTK TTI MÖT (kódja: Árpád-ház_III.2.)

Projektfelelős: Szentpéteri József

A projekt teljes megvalósításának ütemezése: 2018-tól 2023- ig

1.3. A projekt célja, megvalósítási tartalma, végeredményének pontos meghatározása:

Fehér Géza–Éry Kinga–Kralovánszky Alán: *A Közép-Duna-medence magyar honfoglalás- és kora Árpád-kori sírleletei*. Szerk.: Szöke Béla (Budapest, 1962.) c. lelőhelykataszter revíziója, internetes adatbázisba rendezése. Alapul a Kovács László és Révész László szerkesztette *Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei* c. sorozat szolgál. A program első két évében prioritást élvez Engel Pál: *Magyarország a középkor végén* (Budapest, 2001) című CD-ROM-jának megújításaként az adatbázis internetes publikálása.

1.4. A projekt összesített forrásigénye: 12 000 000 Ft

Általános megjegyzés: a projekt hatéves futamidejét és átfogó tematikáját nézve viszonylag alacsony forrásigényt az az avar kori, magyar honfoglalás kori és Árpád-kori lelőhelykataszter egységes adatbázissá fejlesztése céljából 2015-ben, majd 2016-ban az OTKA/NKTH-nak benyújtott pályázati csomag határozta meg, mely végül is nem nyert támogatást – ugyanis az Árpád-ház Program keretében párhuzamosan megcélzott anyagi forrást *kiegészítésképp* szándékoztam felhasználni. Az elnyert keretösszegeből 3 000 000 Ft az Engel-féle adatbázis megújítására szolgál, így hat év alatt 9 000 000 Ft áll rendelkezésre az internetes adatbázis fejlesztésére. Az eredetileg körvonalazott tervek megvalósításához ennek az összegnek legalább két és félszeresére lenne szükség (ld. Petkes Zsolt mellékelt megvalósíthatósági tanulmánya: 4. sz. melléklet).

E helyzet megoldására olyan kiutat javaslok, melynek lényege, hogy minél kevesebb közreműködő személy részvételével és minimális számú külsős munkatárs vagy cég bevonásával történjék a projekt végrehajtása.

A juttatások nélkül végzett témavezetői feladatkör mellé két munkatárs alkalmazását tervezem: a régész *Petkes Zsolt* és a web-programozó *Égető Attila* havi 100-100 ezer Ft-os fizetés-kiegészítéssel való megbízását 2018. november 1-jétől a projekt futamidejének végéig.

A keret költséghatékony felhasználása érdekében meggondolásra javaslom az Engel-féle adatbázisnak kizárólag az internetes fejlesztését, az e-ÁRPÁD adatbázisnál pedig a keretprogram-fejlesztés és egyes régiók (elsőként Fejér megye, majd a magyar honfoglalás kori lelőhelykorpusz megjelölt köteteinek) adatállományaival való feltöltése legyen prioritás.

2.3. A projekt 2018. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter egységes felületű internetes lekérdezőprogramjának elkészítése, pilot-adatfelvitel és lekérdezés, valamint Engel Pál CD-ROM-jának felújításához internetes adatbázis fejlesztés (rendszerterv-készítés).

2.4. A projekt 2018. évi részforrás igénye: 3 000 000 Ft

3.3. A projekt 2019. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter adatbázisának fejlesztése, adatokkal való folyamatos feltöltése, valamint Engel Pál CD-ROM-jának internetes adatbázisként való nyilvánosságra hozása.

3.4. A projekt 2019. évi részforrás igénye: 3 000 000 Ft

4.1. A projekt 2020. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter adatbázisának fejlesztése, adatokkal való folyamatos feltöltése, karbantartása.

4.2. A projekt 2020. évi részforrás igénye: 1 500 000 Ft

5.1. A projekt 2021. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter adatbázisának fejlesztése, adatokkal való folyamatos feltöltése, karbantartása.

5.2. A projekt 2021. évi részforrás igénye: 1 500 000 Ft

6.1. A projekt 2022. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter adatbázisának fejlesztése, adatokkal való folyamatos feltöltése, karbantartása.

6.2. A projekt 2022. évi részforrás igénye: 1 500 000 Ft

7.1. A projekt 2023. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az e-Árpád lelőhelykataszter adatbázisának fejlesztése, adatokkal való folyamatos feltöltése, karbantartása.

7.2. A projekt 2023. évi részforrás igénye: 1 500 000 Ft

Budapest, 2018. október 31.

Szentpéteri József
témavezető

ADATLAP
az Árpád-ház Program 2018-2023. évi részletes végrehajtási tervéhez
(projektindító helyzetértékeléssel)

A projekt címe: Keleti örökség – Keleti kapcsolatok. Írott források és kiadványok

Megvalósító intézmény: MTA BTK (MÖT) (kódja: Árpád-ház_IV.1.)

Projektfelelős: Sudár Balázs

A projekt teljes megvalósításának ütemezése: 2018–2023

1.5. A projekt célja, megvalósítási tartalma, végeredményének pontos meghatározása:

Az új régészeti eredmények szükségessé teszik a történeti koncepciók átgondolását is. Ehhez a meglévő forrásanyag újragondolására és új források bevonására van szükség. Sokkal tudatosabban kell felépíteni a magyarokkal kapcsolatban állt népek történetének kutatását is. Ennek módja az írott források fordítása és nagyon alapos feldolgozása. (Három fordítás-kötet elkészítését tervezzük.)

Rendkívül fontos a magyar őstörténet kutatás eredményeinek idegen nyelvű közzététele. Ezért egy sokszerzős, ám tartalmilag átfogó, angol nyelvű kötet elkészítését tervezzük.

1.6. A projekt összesített forrásigénye: 10 000 000 Ft

2.5. A projekt 2018. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Movsēs Dasxuranc’i: *A kaukázusi Albánia története* c. munkájának fordítása és kiadásra való előkészítése.

Dzsafer an-Narsahí *Táríh-i Buhára* c. munkájának fordítása és kiadásra való előkészítése.

2.6. A projekt 2018. évi részforrás igénye: 2 200 000 Ft

3.5. A projekt 2019. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Movsēs Dasxuranc’i: *A kaukázusi Albánia története* és Dzsafer an-Narsahí *Táríh-i Buhára* c. munkájának kiadása.

A Hudúd al-álam c. munka fordítása és kiadásra való előkészítése.

3.6. A projekt 2019. évi részforrás igénye: 2 200 000 Ft

4.1. A projekt 2020. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

A Hudúd al-álam c. munka kiadásra való előkészítése.

Az angol nyelvű összefoglaló előkészítése.

4.2. A projekt 2020. évi részforrás igénye: 1 100 000 Ft

5.1. A projekt 2021. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

A Hudúd al-álam c. munka kiadása.

Az angol nyelvű összefoglaló előkészítése.

5.2. A projekt 2021. évi részforrás igénye: 1 100 000 Ft

6.1. A projekt 2022. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az angol nyelvű összefoglaló előkészítése, a fordítás megkezdése.

6.2. A projekt 2022. évi részforrás igénye: 2 200 000 Ft

7.1. A projekt 2023. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Az angol nyelvű összefoglaló elkészítése és kiadása.

7.2. A projekt 2023. évi részforrás igénye: 1 100 000 Ft

Megjegyzések:

A projekt első évére tervezettek:

Movsēs Dasxuranc'i: A kaukázusi Albánia története c. munkájának fordítása és kiadásra való előkészítése.

Dzsafer an-Narsahí Táríh-i Buhará c. munkájának fordítása és kiadásra való előkészítése.

A projekt 2. évére tervezettek

Movsēs Dasxuranc'i: A kaukázusi Albánia története és Dzsafer an-Narsahí Táríh-i Buhará c. munkájának kiadása.

A Hudúd al-álam c. munka fordítása és kiadásra való előkészítése.

2018-ban elkészült Movsēs Dasxuranc'i művének fordítása (Nagy Kornél), és a munka szerkesztése is a végéhez közelít (Sudár Balázs). A szöveg 2019 januárjában olvasószerkesztésre és tördelésre leadható állapotban lesz, így 2019 első felében meg is tud jelenni.

Narsahí munkájának a fordítása nem kezdődött el, mivel a fordító (Sárközy Miklós) nem intézetünk munkatársa. A szerződéskötés után azonban munkához lát. A kötet fordítása, jegyzetelése, az előszó megírása 2019-ben kivitelezhető. A kiadás reálisan 2020 első félévére tehető.

Hudúd al-álam fordítása (Sárközy Miklós) 2019-ben megkezdhető, értelmezése megkezdettnek tekinthető (Sudár Balázs).

Budapest, 2018. október 31.

Sudár Balázs
témavezető

ADATLAP
az Árpád-ház Program 2018–2023. évi részletes végrehajtási tervéhez
(projektindító helyzetértékeléssel)

A projekt címe: Az Árpád-ház elődeinek keleti kapcsolatrendszere

Megvalósító intézmény: MTA BTK TTI MÖT (kódja: Árpád-ház_II.2.)

Projektfelelős: Türk Attila

A projekt teljes megvalósításának ütemezése: 2018- 2023

1.7. A projekt célja, megvalósítási tartalma, végeredményének pontos meghatározása:

A projekt célja, hogy az Árpád-ház által létrehozott keresztény magyar királyság keleti előzményeit és kapcsolatrendszerét tisztázza a legmodernebb régészeti és természettudományos módszerekkel. Ehhez egyrészt kelet-európai régészeti terepi kutatásokat végzünk nemzetközi együttműködések keretében. A honfoglalás kori hagyatékkal párhuzamot mutató leletekkel együtt előkerült csontanyagból ¹⁴C méréseket és archaeogenetikai vizsgálatokra kerül sor. Az eredményeket tudományos kiadványokban mutatja be magyar és idegen nyelven egyaránt.

1.8. A projekt összesített forrásigénye: 30 000 000 Ft

2.7. A projekt 2018. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Régészeti expedíció szervezése és vezetése oroszországi magyar őstörténeti lelőhelyeken a Dél-Ural és a Középső-Volga vidékén (VI. Orosz-Magyar Uráli Régészeti Expedíció). Az expedíció Tyumeny-Tobolszk-Hanti-Manszijksz-Szurgut térségében kutatja a nyugat-szibériai őshaza kérdéseit, illetve Baskíria területén a kusnarenkovói kultúra problematikáját.

A korábbi évek magyar őstörténeti lelőhelyeiről gyűjtött csontanyag archaeogenetikai vizsgálatainak elvégzése a szükséges vegyszerek biztosításával, továbbá ¹⁴C vizsgálatok ugyanezekben. A keretösszeg csökkentésével a tervezett csont minták mennyiségének csak a 25%-át tudjuk elvégezni.

A korábbi évek magyar őstörténeti kutatási eredményeinek publikálásának támogatása két kötet kiadási támogatásával és egy további nyomdakész kéziratának összeállításával. A keretösszeg csökkentésével a tervezett kiadói munkára más elnyert pályázati forrást vontunk be a költségek 90% százalékának fedezésére a grafikai munka kivételével. Három nemzetközi konferencia-részvétel.

2.8. A projekt 2018. évi részforrás igénye: 8 000 000 Ft

3.7. A projekt 2019. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Régészeti expedíció szervezése és vezetése oroszországi magyar őstörténeti lelőhelyeken a Dél-Ural és a Középső-Volga vidékén.

A térség magyar őstörténeti lelőhelyeiről gyűjtött csontanyag archaeogenetikai vizsgálatainak elvégzése a szükséges vegyszerek biztosításával, továbbá ¹⁴C vizsgálatok ugyanezekben a keretösszegben belüli mértékben.

A korábbi évek magyar őstörténeti kutatási eredményeinek publikálásának támogatása egy kötet baskíriai és egy kötet tatáröldi magyar őstörténeti vonatkozású régészeti leletanyag nyomdakész kéziratának elkészítésére.

3.8. A projekt 2019. évi részforrás igénye: 7 000 000 Ft

4.1. A projekt 2020. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Régészeti expedíció moldáviai magyar őstörténeti lelőhelyeken a Dnyeszter vidékén és a moldáviai magyar őstörténeti vonatkozású leletanyagot bemutató kötet nyomdakész kéziratának elkészítése, valamint a térség magyar őstörténeti vonatkozású csontanyagának bioarchaeológiai vizsgálata a keretösszegen belüli mértékben. Egy szakkikk.

4.2. A projekt 2020. évi részforrás igénye: 4 000 000 Ft

5.1. A projekt 2021. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Régészeti expedíció ukrainai magyar őstörténeti lelőhelyeken a Középső-Volga vidékén és a térség magyar őstörténeti vonatkozású csontanyagának bioarchaeológiai vizsgálata a keretösszegen belüli mértékben. Egy szakkikk.

5.2. A projekt 2020. évi részforrás igénye: 3 000 000 Ft

6.1. A projekt 2022. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Régészeti expedíció oroszországi magyar őstörténeti lelőhelyeken a Dél-Urál és a térség magyar őstörténeti vonatkozású csontanyagának bioarchaeológiai vizsgálata a keretösszegen belüli mértékben. Egy szakkikk.

6.2. A projekt 2022. évi részforrás igénye: 3 000 000 Ft

7.1. A projekt 2023. évi részfeladatai, az ennek érdekében végzendő tevékenységek felsorolása és a célként kitűzött részeredmények meghatározása:

Nemzetközi régészeti konferencia szervezése a magyar őstörténet legfrissebb eredményeiről, és a kutatási program eredményeinek összefoglalásáról Budapesten, továbbá annak anyagából nyomdakész konferenciakötet kéziratának elkészítése.

7.2. A projekt 2023. évi részforrás igénye: 5 000 000 Ft

Budapest, 2018. július 1.

Türk Attila
projektvezető
